

matur morte donantis. — Quæritur III. An? et quando donatio inter virum ac uxorem ab initio invalida confirmetur, et valida evadat? Resp. I. Talis donatio invalida confirmatur imprimis, et valida evadit morte donantis, si eam in vivis tacite, vel expresse non revocavit. Unanimis et certa, claris juribus c. fin. h. t. ibi: « Firmitatem non habet, nisi donatoris obitu confirmetur. » Concordat l. *Cum hic*. 32, § 2, et l. *Si stipulata*. 3, ff. h. t. l. 1 et 3, c. eod. Ratio est, quia si donans usque ad mortem donationem alteri conjugii factam non revocet, censetur velle, ut donatarius rem donatam capiat quasi ex donatione, aut alia dispositione mortis causa. Accedit, quod moriente donante cesset finis legis, periculum nempe mutue depauperatis ex mutuo affectu, etc.

20. *Moriente autem donatario ante donantem evanescit.* — Dicitur autem notanter, morte donantis; quia morte donatarii nequaquam confirmatur, sed penitus evanescit, textu expresso cit. cap. fin. h. t. ibi: « Quæ tamen penitus evanescit, si, etc. qui donatum accepit, prius debitum nature persolvat, » et l. *Cum hic status*. 32, § 12, ff. eod.

21. *Non confirmatur donatio morte donantis si hic eam in vivis expresse vel tacite revocavit. Quomodo censeatur tacite revocare.* — Dicitur notanter, « si eam in vivis tacite, vel expresse non revocavit; » hoc enim si fiat, donatio morte donantis non confirmatur, sed evanescit, textu claro cit. c. fin. h. t. ibi: « Quæ tamen penitus evanescit, si revocetur ab eo tacite, vel expresse, » et l. *Cum hic status*. 32, § 2, ff. eod. Potest autem revocatio tacite fieri variis modis, veluti, primo, si donans rem prius conjugii donatam postea alii donet, leget, aut vendat, pignori aut hypothecæ subiciat, arg. l. *Cum hic status*. 32, § 3, et § 15, ff. h. t. ibi: « Si maritus ea, quæ donaverat, pignori dedit, utique eum penituisse dicemus, » et l. *Si maritus*. 12, c. eod. ibi: « Cum sit manifestum, etiam donatione, vel venditione, vel alio quolibet modo rebus alienatis revocatum esse a viro in mulierem factam donationem, » per generalem hypothecam vero omnium bonorum tacite revocata non censetur donatio. Sanchez, lib. VI, disp. 15, n. 5, arg. l. *Si maritus*. 12, c. h. t. ibi: « Si specialiter obligavit. »

22. Secundo donatio tacite revocatur per divortium; nisi matrimonium denuo inter eos reintegretur, et divortium tollatur; aut

nisi expresse donans velit, ut divortium factum non obstet donationi factæ. l. *Cum hic status*. 32, § 10 et 11, ff. h. t.

23. Tertio donatio tacite revocari censetur, si conjux mores male mutasset in præjudicium donantis, adulterando, v. g. aut insignem ingratitude exhibendo; Sanchez, loc. cit. n. 11, arg. l. fin. c. *de Donat.* et c. fin. *de Donat.* Item tacite revocantur per graves inimicitias inter virum et uxorem, Sanchez, loc. cit. n. 23, arg. l. *Cum hic status*. 32, § 10, ff. h. t.

24. *In dubio non censetur revocata donatio.* — Porro in dubio, an donans tacite vel expresse revocaverit donationem conjugii factam, præsumendum est, non esse revocatum, cit. l. *Cum hic status*. 32, § 4, ff. h. t. ibi: « Si appareat, defunctam evidenter revocasse voluntatem; quod, si in obscuro sit, proclivior esse debet iudex ad comprobendam donationem. »

25. *Potest etiam ipsa revocatio iterum revocari.* — Valet insuper non obstante revocatione expressa donatio post mortem donantis, si factam revocationem denuo revocavit aut donationem innovavit, cit. l. *Cum sit status*. § 3, ff. h. t.

26. *Donatio a marito uxori invalide facta, confirmatur etiam morte civili mariti.* — Resp. II. Non tantum naturali, sed etiam civili morte donantis mariti donatio, uxori prius invalide facta, confirmatur; veluti si maritus in exilium mittitur, aut deportatur, etc. Sanchez, lib. II, disp. 17, n. 3; Sylvester, §. *Donatio*. 2, q. 4, cum communi aliorum contra Glossam, c. *Licet undique*. in fine, *de Offic. delegat.* arg. l. *Sed si mors*, 13, § 1, ff. h. t. et l. *Res uxoris*. 24, c. h. t. ubi in simili etiam donatio mortis causa confirmatur. Ratio conclusionis est, quia mors naturalis et civilis æquiparantur, quando utraque eundem effectum quoad bona habet, ut bene advertit Glossa, in *Clement.* 2, §. *Moriente de Elect.* Abbas, in c. *Nisi essent. de Præbend.* n. 11.

27. *Non item facta ab uxore marito.* — Dicitur autem notanter in conclusione, donatio facta uxori; quia si fit ab uxore marito, morte civili donantis non confirmatur, ut l. c. n. 6, bene advertit Sanchez; quia jura speciale privilegium et favorem conferre voluere uxoris pudicitie, arg. cit. l. *Res uxoris*, c. h. t.

28. *Si maritus fit servus hominis, non confirmatur donatio: bene autem si fit servus*

§ II.

DE DOTE, ET BONIS PARAPHERNALIBUS: ITEM DE DONATIONE PROPTER NUPTIAS SEU CONTRADOTE ET DE MORGENGEBÄ, SEU MORGENTATICA, UBI ETIAM DE SPONSALITIA LARGITATE, ET ARRHA.

pœnæ. — Limitatur etiam conclusio in casu mortis civilis, quo maritus evadit servus hominis; tunc enim non confirmatur donatio; sed evanescit, textu expresso l. *Cum hic status*. 32, § 6, ff. h. t. Secus est, si fit servus pœnæ, ut si condemnatur ad metalla v. g. arg. l. *Res uxoris*. c. h. t. juncta Glossa ibidem §. *Deducto*.

29. *Stante morte civili potest maritus revocare donationem.* — Illud etiam notandum, quod non obstante sua morte civili possit adhuc revocare donationem maritus (excepta professione in ordine fratrum Minorum S. Francisci) arg. l. *Sed si mors*. 13, ff. h. t. et l. *Res uxoris*. 24, c. eod. Et, si revocet, pertineat res donata ad eundem, non ad fiscum, eo quod in publicatione bonorum res ita donatæ non comprehendantur, Jason, in l. *Si stipulatus fuerim. § Cum stipulamur. ff. de Verb. obligat.*; Sanchez, lib. VI, disp. 17, n. 5, arg. l. *Si deputati servo*, ff. *de Legat.* 3.

30. *Excepta morte civili per professionem regulæ sancti Francisci.* — Dicitur autem excepta professione in ordine fratrum Minorum: per hanc enim, si quis civiliter moritur, donatio conjugii facta, statim æque confirmatur ac morte naturali, ita, ut amplius revocari nequeat; consequenter mortem illius naturalem expectare non sit necesse; ex eo, quia tam talis profitens, quam religio est bonorum incapax, ut cum aliis bene advertit Sanchez, loc. cit. n. 9; Palao, tract. XXXII, disp. 2, punc. 25, § 3, n. 3.

31. *Secus est de professione alterius religionis.* — Secus est in casu, quo quis proficitur religionem bonorum capacem; tunc enim professus cum consensu superiorum revocare potest donationem prius factam, ut proin irrevocabiliter non firmetur, usque dum morte naturali decedat professus, doctores citati cum Pirhing, h. t. n. 20.

32. *Donatio 500 solidos excedens, morte non confirmatur, nisi prius fuerit iudici insinuata.* — Resp. III. Donatio 500 solidos nec naturali, nec civili morte donantis confirmatur; nisi fuerit insinuata apud iudicem l. *Donationes*. c. h. t. de hac donatione vide amplius lib. III, tit. XXIV, a n. 14.

33. *Donatio confirmata juramento de non revocando valet.* — Resp. IV. Donatio inter virum et mulierem prius invalide facta, etiam per juramentum de non revocando confirmatur per ea, quæ diximus lib. III, tit. XXIV, a n. 33, ubi vide.

34. *Dos, quid?* — Quæritur I. Quid? et quotuplex sit dos? Item quis eam dare possit, aut teneatur? Resp. I. Dos ad propositum est certa pecuniæ quantitas, seu alia res mobilis vel immobilis, quæ ab uxore, seu sponsa, vel alio ejus nomine, causa nuptiarum datur marito ad onera matrimonii sustinenda, ut videlicet ex ejus fructibus uxorem, et familiam facilius alere possit; vocatur nostra vernacula Heurath-Gut. Ita in re communis, arg. toto tit. ff. et c. *de Jure dotium*. Nec indiget definitio declaratione.

35. *Alia est profectitia, alia adventitia.* — Dividitur autem in profectitiam, et adventitiam. Profectitia est, quæ a patre, vel ab alio ascendente paterno filiam in potestate habente, vel ab alio intuitu tamen patris datur, l. *Profectitia*. 5, ff. *de Jure dotium*, et l. un. c. *de Rei uxoria act.* Adventitia est, quæ nec a patre, nec ab ascendente paterno, sed ab alio, absque intuitu parentis datur, l. un. § *Accedit. c. de Rei uxoria act.*

36. *Dotem quivis major 25 annis dare potest.* — Resp. II. Dotem dare potest non tantum uxor seu sponsa de suis bonis, sed etiam quivis alius pro illa. Caret controversia, arg. l. *Promittendo*. 14, ff. *de Jure dotium*. ibi: « Promittendo dotem omnes obligantur, cujuscunque sexus aut conditionis sint: » Dummodo sit major 25 annis, l. fin. c. *Ad S. C. Velleian.* ibi: « generaliter sancimus, ut si quis, major 25 annis, sive masculus sive femina dotem pollicitus est, vel epouderit pro qualibet muliere, cum qua matrimonium licitum est, omnino compellatur suam confessionem adimplere. »

37. *Pater tenetur filie dare dotem.* — Resp. III. Pater tenetur dotem dare filie, communis et certa, textu claro l. fin. c. *de Dotis promissione*, ibi: « Neque enim leges incognitæ sunt, quibus cautam est, omnino paternum esse officium dotem vel ante nuptias donationem pro sua dare progenie. » Concordat l. 19, ff. *de Ritu nupt.* Et quidem de propriis, non de ipsius filie bonis, nisi gravi inopia laboret, ut ibidem decidit imperator.

38. *Etiamsi eam matrimonio collocarit nulla facta mentione dotis.* — Procedit conclusio, etiamsi pater filiam matrimonio collocaverit nulla facta mentione dotis. Sanchez, lib. IV, disp. 26, n. 3; Abbas, in c. 1, de Sponsal. 5. impub. n. 6; Glossa, in l. Obligamur. 7. Lege. ff. de Act. et obligat. Layman, lib. III, tr. IV, cap. XIII, n. 4, cum communi aliorum. Ratio est; quia dos debetur ad sustinenda onera matrimonii, juxta dicta n. 34. Unde pater respectu filiae nubilis tenetur ad duo, nempe ad providendum ei de marito, et ad dandam dotem, l. Qui liberos, 19. ff. de Ritu nuptiarum: nam sine dote facile despiceretur a viro.

39. *Vel filia, inscio et invito patre digno tamen nupsit.* — Ampliatur conclusio; etiamsi filia inscio et invito patre viro tamen digno nupsisset. Sanchez, loc. cit., n. 16; Layman, loc. cit.; Ripa, in l. I. ff. Solutio. Matrim. n. 57; Menochius, de Præsumpt. lib. IV, Præsumpt. 189; Gutierrez, 2. Pract. quæst. q. 1. n. 4, cum communi. Ratio est; quia ex hoc, quod teneatur providere filiae de viro digno, et eam dotare juxta dicta, videtur alia civiliter egisse rem patris, ut proin hic quoad substantiam non possit esse contrarius; licet ægre ferre possit modum.

40. *Secus, si indigno nubat.* — Limitatur autem conclusio primo, si filia ante annum 24 inscio patre, et invito nupsit indigno moribus aut genere. Sanchez, lib. IV, disp. 26, n. 19; Layman, loc. cit., n. 4; Engel, h. t. n. 6; Haunoldus, tr. IV, cap. v, contr. 5, n. 382, arg. l. Non tantum, 3. § 5. ff. de Bonorum posses. contra tabul. Ratio est; quia non videtur æquum compellere patrem ad dotandam filiam, quæ indecenti matrimonio ipsius, et familiae decus denigravit. Vult tamen teste Haunoldo constitutio Carolina in comitiis Augustanis promulgata, ut filias ita nubentes exheredandi, aut dotem earum diminuendi non sit statim libera potestas parentibus, sed id magistratus arbitrio relinquitur.

41. *Quinam censeatur indignus?* — Censeatur autem conjux indignus, cui alter matrimonio copulari absque dedecore juxta mores civitatis non potest. Sanchez, lib. IV, disp. 26, n. 23; Menochius, de Præsumpt. lib. IV, Præsumpt. 189. n. 25. in fine, arg. l. Si adulterium cum incestu, § Stuprum. ff. ad Leg. Jul. de Adulterio; ibi: «Contumacia Juris, et sanguinis contumelia.» Item, indi-

gnus censeatur, qui est malorum morum. Sanchez, loc. cit., n. 24; Menochius, loc. cit., arg. l. Sed ea. ff. de Sponsal. et l. Nuptiae. c. de Nupt. ibi: «Si pares sint genere et moribus.» Item indignus est, notabiliter pauperior, vel habens impedimentum, Sanchez, loc. cit.

42. *Quid de hoc statuta Bavariae?* — Quid statuta Bavariae habeant circa proles inscio, vel invito parente nubentes dignis aut indignis, vide supra lib. III, tit. XXVI, § 15, n. 502.

43. *Causae exheredandi sunt etiam causae dotem negandi.* — Limitatur conclusio secundo in omnibus casibus, in quibus pater filiam potest exheredare; cum enim dos substituatur legitimæ, et in eam imputetur, l. Quoniam. 29. c. de Inoff. Testam. propter quascunque causas filia exheredari, etiam dote privari possit, Sanchez, l. IV, disp. 26, n. 1. cum communi aliorum. Quænam autem sint causae exheredandi liberos, vide supra lib. III, tit. XXVI, § 15.

44. *Quantitas dotis, quæ?* — Cæterum quantitas dotis constituenda est juxta consuetudinem loci, dignitatem filiae, et facultates donantis, ut bene observat Layman, loc. cit.

45. *Si pater nequit dotare filiam; tenetur avus paternus.* — Resp. IV. Si pater dotare nequit filiam, tenetur id præstare avus paternus; arg. l. Dotem. 6. ff. de Jure Dotium. Et quidem ante matrem, prout cum plerisque juristis docet Haunoldus, tr. IV, cap. v, Contr. 5, n. 386, arg. l. Neque mater. c. de Jure dot.

46. *Et horum defectu, mater.* — Resp. V. In defectu patris, avique paterni, et accedente causa urgente, v. g. incontinentia filiae tenetur dotem assignare mater, nisi filia habeat propria bona, arg. cit. l. Neque mater. 14. c. de Jure Dotium, ibi: «Neque mater pro filia dotem dare cogitur, nisi ex magna et probabili causa, vel lege specialiter expressa: Neque pater de bonis uxoris suæ invitæ ullam dandi habet facultatem.»

47. *Quibus omnibus defunctis frater ex eodem patre.* — Resp. VI. In defectu omnium præfatorum sororem ex patre dotare tenetur frater, Haunoldus, loc. cit., n. 389; Layman, lib. III, tr. IV, cap. XIII, n. 5; Palao, cum communi aliorum, arg. l. Cum plures. 12. § 3. ff. de Administrat. et pericul. Tut. hoc ipso enim, quod ibi statuatur, fratrem non teneri dotare sororem ex alio patre na-

tam, seu tantum uterinam, a sensu contrario bene inferitur, eum tenere ad dotandam sororem eodem patre natam in defectu præfatorum. Unde refert Layman, loc. cit., cum aliis, quod sicut clericus etiam de redditibus ecclesiasticis inopem sororem alere, ita etiam dotare possit; cum causa dotis non minus sit favorabilis, quam causa alimentorum.

48. *Deflorator quando teneatur? Remissive.* — Resp. VII. Deflorator tenetur etiam dotare defloratam, juxta dicta supra tit. I, § 4.

49. *Fructus dotis ad maritum pertinent.* — Quæritur II. Ad quem pertineat dominium fructus, et dispositio dotis jam collatæ? Resp. I. Fructus dotis ad maritum spectare, indubitatum est: textus expressus habetur l. Dotis fructum, 7. ff. de Jure Dotium, ibi: «Dotis fructum ad maritum pertinere debere, æquitas suggerit.» Ratio subjungitur; «cum enim ipse onera matrimonii subeat, æquum est, eum etiam fructus percipere. Hinc si dos penitus nullos fructus pariat, et nisi matrimonii oneribus serviat, dos nulla est, ut dicitur l. Si pater. 76. ff. de Jure Dotium.»

50. *Sicut etiam plenam dominium, ac libera dispositio, si dos in re mobili consistit.* — Resp. II. Dotis jam traditæ in re mobili v. g. pecunia, pecoribus, dominium ad maritum absolute pertinet, ita ut de ea pro libitu disponere possit, l. Res in dotem. 42. ff. de Jure dotium, ibi: «Res in dotem datæ si numero, pondere, et mensura constant, mariti periculo sunt, quia in hoc dantur, ut eas maritus ad arbitrium suum distrahat, et quandoque soluto matrimonio ejusdem generis et qualitatis alias restituat vel ipse, vel hæres ejus.»

51. *Vel in re immobili quidem, sed æstimata æstimatione faciente venditionem.* — Resp. III. Etiam dotis in re immobili, prædio v. g. domo etc. consistentis, æstimatæ tamen æstimatione faciente venditionem, perfectum dominium, et dispositio libera ad maritum pertinet, textu expresso, l. Quoties. 5. c. de Jure Dotium, ibi: «Quoties res æstimatæ in dotem dantur, maritus dominium consecutus summæ velut pretii debitor efficitur, si itaque non convenit, ut soluto matrimonio restituantur, retinebit eas, si pecunias tibi offerat.» Concordat l. Cum dotem. 10. c. eod.

52. *Secus, si inæstimata tradatur.* — Resp. IV. Si datur in dotem res immobilis inæsti-

mata, vel æstimata quidem, sed præcise taxationis causa, non æstimatione faciente venditionem, dominium saltem civile habet quidem etiam maritus, eam tamen alienare, hypothecare, aut alias obligare, etiam cum consensu uxoris non potest, princ. Instit. quibus alienare licet, vel non; ibi: «Accidit aliquando, ut, qui dominus sit, alienare non possit, etc. Nam dotale prædium maritus invita muliere per legem juliam prohibetur alienare:» et infra: «interdicta alienatio et obligatio (de Hypotheca in specie erat prius etiam sermo) ut neutrum eorum, neque consentientibus mulieribus procedat.» Ratio additur illis verbis: «Ne sexus muliebris fragilitas in perniciem substantiæ ejus convertatur.» Concordat Novell. 61, cap. I, § 1.

53. *Nisi mulier juratum det consensum, aut eum post biennium repetat.* — Limitatur tamen conclusio in casu, quo mulier absque dolo aut metu inducta, non tantum consentiat, sed etiam juret, se non revocaturam alienationem, aut non contraventuram; tunc enim vigore juramenti appositi valet alienatio, prout expresse statuitur, et in hoc puncto jus civile corrigitur c. Cum contingat. 28. de Jurejurando. Item valet alienatio seu obligatio talis immobilis et inæstimatæ dotis, si biennio post primum datum consensum, de novo consentiat; quia repetitus consensus post lapsum tanti temporis excludit præsumptionem, quod a marito fraude, aut metu inducta sit, cit. Novell. 61, cap. I, § 1.

54. *Ordinarie loquendo, durante matrimonio dos repeti, aut cautio pro eo exigi non potest.* — Quæritur III. An? et quando durante matrimonio dos iterum repeti, aut saltem fidejussio, vel alia cautio pro ejusdem conservatione exigi possit? Resp. I. Ordinarie loquendo, durante matrimonio dos nec repeti, nec etiam fidejussores pro ejus conservatione exigi possunt. Ita clare statuitur. L. I, c. Ne fidejussores: ibi: «Sive ex jure, sive ex consuetudine lex proficiscitur, ut vir uxori fidejussorem servandæ doti exhibeat, tamen eam jubemus aboleri. Concordat L. II. C. eod. ubi etiam ratio subjungitur illis verbis: «Si enim credendam mulier sese, suamque dotem patri mariti existimavit: quare fidejussor, vel alius intercessor exigitur, ut causa perfidiæ in eorum connubio generetur.»

55. *Nisi maritus sua culpa ad inopiam ver-*